

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทที่ 4 นี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลออกเป็นตอนโดย

ตอนที่ 1 เป็นการนำเสนอจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามของแต่ละป่าชุมชน (ทั้ง 13 ป่า) รวมทั้งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน องค์กรของป่าชุมชนที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง

ตอนที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง ที่เป็นเรื่องของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การบริหารงานในชุมชนที่มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพเดี่ยวหรือประชาธิปไตยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ลักษณะชุมชนอาชีพเดี่ยวหรือประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 4 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และข้อที่ 4 ที่กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพเดี่ยวและแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพเดี่ยวหรือประชาธิปไตยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน องค์กรของป่าชุมชนที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง

(1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละป่าชุมชน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=1,300)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. ป่าชุมชนโคกป่าสี ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์	100	7.69
2. ป่าชุมชนภูม่วง บ้านบัวสามัคคี ตำบลแสลงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัด กาฬสินธุ์	100	7.69
3. กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยาง ตำบลหนองขาม อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	100	7.69

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

(n=1,300)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
4. ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม	100	7.69
5. ป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว ตำบลศรีแก้ว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา	100	7.69
6. ป่าชุมชนโคกดินแดง ตำบลคำเขื่อน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ	100	7.69
7. ป่าชุมชนเขาคอก ตำบลเขาคอก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์	100	7.69
8. ป่าชุมชนริมลำน้ำชี ป่าทุ่งป่าทาม ตำบลหนองเป็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	100	7.69
9. ป่าชุมชนโคกใหญ่ ตำบลนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	100	7.69
10. ป่าชุมชนบ้านโคก ตำบลบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร	100	7.69
11. ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซาง ตำบลผาขาว จังหวัดเลย	100	7.69
12. ป่าชุมชนตำบลปวนพูน ตำบลหนองหิน จังหวัดเลย	100	7.69
13. ป่าชุมชนปลาป่า ตำบลปลาป่า อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย	100	7.69
รวม	1,300	100.00

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลจากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ป่าชุมชนโคกป่าสี ป่าชุมชนภูม่วง กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยาง ป่าชุมชนโคกหินลาด ป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว ป่าชุมชนโคกดินแดง ป่าชุมชนเขาคอก ป่าชุมชนริมลำน้ำชี ป่าชุมชนโคกใหญ่ ป่าชุมชนบ้านโคก ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซาง ป่าชุมชนตำบลปวนพูน และป่าชุมชนปลาป่า 13 ป่าชุมชน จำนวน ป่าชุมชนละ 100 คน คิดเป็นร้อยละ 100

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลร้อยละของจำนวนคนที่ตอบแบบสอบถามต่อหนึ่งป่าชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยป่าชุมชนโคกป่าสี ป่าชุมชนภูม่วง กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยาง ป่าชุมชนโคกหินลาด ป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว ป่าชุมชนโคกดินแดง ป่าชุมชนเขาคอก ป่าชุมชนริมลำน้ำชี ป่าชุมชนโคกใหญ่ ป่าชุมชนบ้านโคก ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซาง ป่าชุมชนตำบลปวนพุ่ม และป่าชุมชนปลาป่า 13 ป่าชุมชน จำนวนป่าชุมชนละ 100 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

(2) ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของป่าชุมชนหรือองค์กรของชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังปรากฏตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนหรือองค์กรของป่าชุมชน

ลักษณะของป่าชุมชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	รวม	แปล ผล
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่าชุมชน ปลาป่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
1. สมาชิกของชุมชนมี ศักยภาพ มีการ ร่วมมือในกิจกรรม ต่างๆ ของชุมชน มี ความรู้สึกตนเองเป็น เจ้าของชุมชน	4.57 (0.56)	4.30 (0.52)	4.38 (0.72)	3.76 (1.16)	4.26 (0.65)	4.60 (0.57)	4.56 (0.66)	4.80 (0.40)	4.54 (0.61)	4.54 (0.63)	4.13 (0.34)	4.16 (1.04)	4.44 (0.50)	4.42 (0.72)	เห็น ด้วย
2. สมาชิกของชุมชน ดำรงชีวิตและดำรง ชีพเพื่อครอบครัวและ มองว่าชุมชนเป็นของ ตนเองและมีการ พัฒนาศักยภาพของ ตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.06 (0.75)	4.01 (0.85)	4.21 (0.64)	3.82 (0.82)	4.12 (0.33)	4.21 (0.74)	4.45 (0.66)	4.71 (0.46)	4.68 (0.58)	4.11 (0.74)	4.09 (0.29)	3.24 (0.55)	4.00 (0.00)	4.13 (0.71)	เห็น ด้วย

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะของป่าชุมชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	รวม	แปล ผล
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำสี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู	ป่าชุมชน ปลาป่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
3. ท่านคิดว่าการที่ชุมชน ของท่านขาดความ เข้มแข็งเป็นเพราะ ชุมชนของท่านไม่มี องค์กรของชุมชนของ ตนเอง ทั้งนี้เพราะ สมาชิกขาดความ เชื่อมั่นในศักยภาพ ของตนและของ ชุมชน	3.79 (0.86)	3.89 (1.19)	3.01 (1.01)	3.97 (0.63)	2.74 (0.81)	4.34 (0.81)	4.20 (0.82)	4.43 (0.64)	3.99 (0.27)	3.99 (0.78)	2.18 (0.54)	3.03 (0.46)	2.06 (0.24)	3.51 (1.07)	เห็น ด้วย
4. ชุมชนของท่านมีเวที ขาดเวที และ กระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ทำให้มีผลต่อการเข้า ร่วมในการพัฒนา ชุมชนของท่าน	3.93 (1.04)	4.20 (0.83)	3.66 (1.09)	4.19 (0.60)	2.79 (0.71)	4.19 (0.73)	4.10 (0.67)	4.42 (0.64)	4.11 (0.99)	3.95 (0.59)	2.18 (0.54)	3.09 (0.51)	2.06 (0.24)	3.61 (1.07)	เห็น ด้วย

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะของป่าชุมชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	รวม	แปล ผล
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำสี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู	ป่าชุมชน ปลาป่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
5. การเปลี่ยนแปลงที่เกิด ภายนอกชุมชนมีผล ทำให้ไม่มีการ ประยุกต์ใช้วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของ ชุมชนที่สืบทอดกันมา หรือไม่	3.80 (0.95)	2.99 (1.28)	2.96 (1.22)	4.33 (0.65)	3.09 (1.03)	4.04 (0.78)	4.06 (0.74)	4.35 (0.63)	4.71 (0.52)	4.13 (0.84)	2.19 (0.63)	3.85 (0.74)	2.15 (0.56)	3.59 (1.16)	เห็น ด้วย
6. กรณีที่ชุมชนมีแผน ของชุมชนแต่แผน ดังกล่าวมักไม่เอื้อ ประโยชน์ต่อการ พัฒนาชุมชนของ ท่านให้ยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร	3.96 (1.10)	3.36 (1.20)	2.13 (1.01)	4.32 (0.65)	2.67 (0.79)	4.12 (0.88)	4.02 (0.67)	4.18 (0.67)	4.11 (0.47)	4.13 (0.76)	2.18 (0.54)	2.76 (0.43)	2.06 (0.24)	3.38 (1.15)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะของป่าชุมชน	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	รวม	แปล ผล
	ป่า ชุมชน โคกป่าสี	ป่า ชุมชนภู ม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำสี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู่	ป่าชุมชน ปลาป่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
7. ในกรณีที่สมาชิกของ ท่านมีการกำหนด วิสัยทัศน์ร่วมกันสมาชิก ได้ร่วมกันคิด ร่วมกัน ตัดสินใจติดตามและ ร่วมกันประเมินผล โครงการ/กิจกรรม หรือไม่	3.98 (0.85)	4.46 (0.76)	4.51 (0.72)	4.02 (0.72)	4.00 (0.53)	3.79 (1.09)	4.32 (0.72)	4.58 (0.50)	3.80 (0.65)	4.28 (0.68)	3.90 (0.50)	3.24 (0.74)	3.73 (0.51)	4.05 (0.79)	เห็น ด้วย
8. ทำคิดว่าการรวมกลุ่ม ของเกษตรกร การ รวมกลุ่มของคนจน และ คนด้อยโอกาส... ตัวอย่างของการ รวมกลุ่มขององค์กร ชุมชนหรือไม่อย่างไร	4.02 (0.94)	4.29 (0.89)	4.46 (0.96)	4.02 (0.67)	3.99 (0.39)	4.13 (0.80)	4.30 (0.67)	4.60 (0.49)	4.27 (0.87)	4.53 (0.56)	3.94 (0.51)	3.94 (0.42)	3.90 (0.39)	4.18 (0.73)	เห็น ด้วย
รวม	4.01 (0.51)	3.94 (0.38)	3.66 (0.41)	4.05 (0.56)	3.46 (0.35)	4.18 (0.45)	4.25 (0.33)	4.51 (0.30)	4.28 (0.31)	4.21 (0.36)	3.10 (0.29)	3.47 (0.23)	3.05 (0.19)	3.86 (0.58)	เห็น ด้วย

จากตารางที่ 4.2 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน/องค์กรของป่าชุมชนที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ มีการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีความรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของชุมชนในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$) รองลงมาคือ การรวมกลุ่มของเกษตรกร การรวมกลุ่มของคนจนและคนด้อยโอกาสเห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) และกรณีที่ชุมชนมีแผนของชุมชน แต่แผนดังกล่าวมักไม่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน เห็นด้วยในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.38$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับดังนี้

1. ป่าชุมชนริมลำน้ำชี : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนชนาธิปไตยหรือชุมชนที่เป็นประชาธิปไตยที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.51$) โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ มีการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีความรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของชุมชน ($\bar{x} = 4.80$) เห็นด้วยระดับมาก

2. ป่าชุมชนโคกใหญ่ : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอนางรอง ตำบลนางรอง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนชนาธิปไตยหรือชุมชนที่เป็นประชาธิปไตยที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.28$) โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดภายนอกชุมชนมีผลทำให้ไม่มีการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนที่สืบทอดกันมา ($\bar{x} = 4.71$)เห็นด้วยระดับมาก

3. ป่าชุมชนปลาบ่า : จังหวัดเลย อำเภอกุเรื่อ ตำบลปลาบ่า เห็นด้วยระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับลักษณะของชุมชนชนาธิปไตยหรือชุมชนที่เป็นประชาธิปไตยที่สามารถก่อเกิดภายใต้บริบทองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ($\bar{x} = 3.05$) โดยระดับความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ มีการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีความรู้สึกตนเองเป็นเจ้าของชุมชน ($\bar{x} = 4.44$) เห็นด้วยระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณตามตารางที่ 4.2 ที่เป็นตารางความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน/องค์กรของป่าชุมชนข้างต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าในการสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน องค์กรป่าชุมชนพบค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวม ($\bar{x} = 3.82$)

และเมื่อพิจารณาตามพื้นที่ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก ยกเว้นป่าชุมชนปลาบ่า ที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง ประเด็นนี้แสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกป่าชุมชนทั้ง 12 ป่าชุมชนที่นำมาศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน/องค์กรป่าชุมชนของพวกเขาเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนัยและลักษณะของชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยของชุมชนในแง่ที่เข้าใจว่าชุมชนอาชีพไทยไม่ใช่เรื่องของเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ขณะเดียวกันต้องมีการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการคิดการตัดสินใจร่วมกันอยู่เสมอ¹¹⁸

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามรายป่าชุมชน/องค์กรป่าชุมชนพบว่า ป่าชุมชนริมลำน้ำชีเป็นป่าชุมชน/องค์กรป่าชุมชนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความเป็นป่าชุมชนที่เข้มแข็งและยังมีความเข้าใจลักษณะความเป็นชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชน ทั้งนี้เพราะมีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึง 4.80 ($\bar{x} = 4.80$)

การที่ป่าชุมชนแห่งนี้มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะป่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยดังกล่าวสอดคล้องกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่าป่าชุมชนแห่งนี้ที่ได้รับรางวัลมากมาย อาทิการได้รับรางวัล “พิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถในปี 2542 ประกาศนียบัตรเป็น “หมู่บ้านเขียวขจี” ในปี 2545 รวมทั้งยังได้รับรางวัลจากกรมป่าไม้ในฐานะเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ป่าดีเด่นในปี 2546

การที่ป่าชุมชนแห่งนี้ได้รับรางวัลต่างๆ ดังกล่าวนอกจากป่าชุมชนแห่งนี้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของป่าชุมชนของตนแล้วยังรู้ว่าป่าชุมชนของตนมีความเข้มแข็งมีความเป็นชุมชนอาชีพไทยในแง่สมาชิกของป่าชุมชนมีทั้งศักยภาพ มีทั้งความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับอนุรักษ์ดูแลรักษาป่า เวลาจะทำกิจกรรมเกี่ยวกับป่าชุมชนก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันตลอดเวลา นอกเหนือไปจากการมีความรู้สึกร่วมกันว่าป่าชุมชนของพวกเขาตนเป็นป่าของชุมชน

นางเกียง สร้อยโซ¹¹⁹ ซึ่งเป็นกรรมการป่าชุมชนริมลำน้ำชี นางเกียงได้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ป่าชุมชนแห่งนี้นอกจากจะจัดตั้งองค์กรชุมชนแล้วยังมีการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน บริหารงานในรูปคณะกรรมการมีการแบ่งงานกันอย่างเป็นระบบ”

เช่นเดียวกันกับนายสมหมาย โชติยา¹²⁰ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“การบริหารงานในชุมชนมีความร่วมมือที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล อยู่สังคมที่มีการพึ่งพา นอกจากนั้นชุมชนยังให้ความสำคัญกับปราชญ์และภูมิปัญญาชุมชนนำพาชุมชนไปสู่ความสงบและสามัคคี”

จากการให้สัมภาษณ์บุคคลทั้ง 2 ข้างต้นเท่ากับเป็นการยืนยันว่าทำไมป่าชุมชนแห่งนี้จึงได้รับรางวัลมากมายและซึ่งเท่ากับเป็นการสะท้อนหรือยืนยันถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนของพวกเขาตนตลอดรวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชุมชนอาชีพไทยและความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งที่มักจะไปด้วยกันหรือดำเนินการควบคู่กันไป

ในขณะที่ป่าชุมชนปลาป่า อำเภอกุฉินารายณ์ ตำบลปลาป่า จังหวัดเลย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนัยและลักษณะของชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยของชุมชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจาก 13 ชุมชน เนื่องจาก

¹¹⁸ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ประชาธิปไตยสามัญประจำชุมชน. สืบค้นจาก <http://www.ldi.or.th> เข้าถึงเมื่อ 7 มกราคม 2559.

¹¹⁹ นางเกียง สร้อยโซ. กรรมการป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์. สัมภาษณ์. (9 มิถุนายน 2558)

¹²⁰ นายสมหมาย โชติยา. ผู้ใหญ่บ้านจาน จังหวัดบุรีรัมย์. สัมภาษณ์. (9 มิถุนายน 2558)

สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความร่วมมือกันในระดับต่ำ โดยสมาชิกขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและของชุมชน อีกทั้งยังขาดเวทีในการแลกเปลี่ยน รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันซึ่งส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยและลักษณะของชุมชนชาติปีไตยหรือประชาชาติปีไตยของชุมชน

4.2 บริบทหรือสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม/วัฒนธรรม และการบริหารงานในชุมชนที่มีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนชาติปีไตยหรือประชาชาติปีไตยชุมชน

ตารางที่ 4.3 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการบริหารชุมชนกับผลต่อประชาธิปไตยชุมชน

บริบททางเศรษฐกิจ	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	ป่าชุมชน โศกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โศกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โศกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาดอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โศกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน	ป่าชุมชน ตำบล	ป่าชุมชน ปวนพู่	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
ก.บริบท/สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน																
1. เศรษฐกิจในชุมชน ของท่านเป็น เศรษฐกิจชุมชน หรือวิสาหกิจ ชุมชน	4.00 (0.79)	3.12 (1.12)	4.09 (0.59)	3.60 (1.14)	3.77 (0.51)	4.17 (0.84)	4.30 (0.76)	4.54 (0.66)	4.62 (0.60)	4.22 (0.80)	4.80 (0.49)	3.85 (0.50)	4.28 (0.45)	4.10 (0.86)	เห็นด้วย	
2. ถ้าท่านตอบว่าใช่ ท่านคิดว่า เศรษฐกิจดังกล่าว มีผลต่อการ ปกครองตนเอง หรือต่อการอยู่ ร่วมกันของชุมชน ที่จะร่วมกันช่วยกัน แก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น	3.95 (0.87)	2.95 (1.11)	4.48 (0.58)	3.88 (0.81)	3.84 (0.53)	4.07 (0.62)	4.43 (0.62)	4.28 (0.85)	3.45 (1.10)	4.03 (0.74)	4.90 (0.30)	4.46 (0.56)	3.59 (0.49)	4.02 (0.89)	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ สี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู่	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
3. วิถีชีวิตในการทำมา หากินของท่าน ของครอบครัวท่าน เป็นการผลิตเพื่อ บริโภคด้าน ครัวเรือนเหลือก็ นำไปขายและถ้ามี ปัญหาชุมชนก็จะ หาทางออกโดยใช้ การร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันโดยไม่ต้อง พึ่งพิงเจ้าหน้าที่รัฐ	3.99 (0.81)	4.44 (0.90)	4.14 (0.90)	3.60 (1.15)	3.73 (0.60)	4.19 (0.96)	4.57 (0.61)	4.44 (0.69)	4.82 (0.46)	4.34 (0.65)	4.88 (0.33)	3.45 (0.70)	3.37 (0.61)	4.15 (0.89)	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
4. เศรษฐกิจชุมชน หรือวิสาหกิจ ชุมชนที่สมาชิกใน ชุมชนของท่าน เรียนรู้ที่จะดูแล รับผิดชอบชุมชน ของพวกเขาด้วย ตนเองเพิ่มขึ้น	3.90 (0.69)	4.38 (0.78)	4.54 (0.56)	3.99 (0.72)	4.11 (0.42)	3.94 (0.89)	4.27 (0.79)	4.44 (0.57)	4.29 (0.69)	4.36 (0.66)	4.97 (0.17)	3.42 (0.65)	4.00 (0.00)	4.00 (0.72)	เห็นด้วย
5. เวลาเศรษฐกิจใน ชุมชนมีปัญหา ทางการผลิต การตลาด สมาชิก ในชุมชนร่วมมือ ช่วยเหลือกันด้วย จิตใจที่อยากจะให้ ปัญหาที่เกิดขึ้น ดังกล่าวคลี่คลาย ไปในทางที่ดี	3.96 (0.67)	3.89 (0.89)	4.31 (0.91)	4.06 (0.76)	4.05 (0.58)	3.98 (1.12)	4.48 (0.56)	4.46 (0.61)	4.43 (0.61)	4.14 (0.65)	4.06 (0.24)	3.21 (0.59)	4.00 (0.00)	4.08 (0.75)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
ข. สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน															
6. ชุมชนมีส่วนร่วมใน การช่วยกันดูแล ทรัพยากรของชาติ อันได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ ร่วมกับ สมาชิกคนอื่นใน ชุมชนของท่าน	4.51 (0.56)	4.67 (0.60)	4.94 (0.24)	4.16 (0.65)	4.19 (0.39)	4.70 (0.46)	4.32 (0.79)	4.57 (0.61)	4.39 (0.65)	4.43 (0.66)	4.16 (0.37)	3.94 (0.65)	4.66 (0.48)	4.43 (0.62)	เห็นด้วย
7. ในชุมชนของท่านคิด ว่ามีการเอารัดเอา เปรียบมีความเห็น แก่ตัวเวลาจะทำ อะไรก็มักคิดถึงแต่ ตัวเองไม่มีจิตอาสา ขาดการเอื้ออาทร ระหว่างกัน ไม่ ยอมรับสิทธิความ เท่าเทียมระหว่างกัน	3.66 (1.18)	2.85 (1.04)	3.26 (0.99)	3.83 (0.84)	2.67 (0.71)	4.03 (1.14)	3.68 (1.41)	3.84 (1.15)	2.68 (1.18)	3.97 (0.86)	1.10 (0.30)	3.70 (0.80)	3.44 (0.50)	3.29 (1.24)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
8. ชุมชนได้ใช้หลักพุทธ ธรรมเป็นแนวทางใน การดำเนินชีวิตและ ใช้ชีวิตอยู่อย่าง เรียบง่ายจะทำอะไร ก็ตระหนักถึงสมาชิก ผู้อาวุโส ประชาชน ชาวบ้านเสมอๆ	4.24 (0.83)	4.42 (0.84)	4.73 (0.45)	4.06 (0.51)	4.12 (0.57)	4.08 (0.77)	4.22 (0.75)	4.50 (0.56)	4.41 (0.62)	4.17 (0.64)	4.89 (0.42)	4.67 (0.91)	4.69 (0.46)	4.40 (0.71)	เห็นด้วย	
9. ชุมชนได้ให้ความ สำคัญกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้ความ สำคัญของครุชุมชน ประชาชนบ้าน เช่นเดียวกับการให้ ความสำคัญกับ บรรดาผู้อาวุโสด้วย ความเคารพอ่อน น้อมถ่อมตน	4.07 (0.74)	4.80 (0.53)	4.80 (0.40)	4.11 (0.68)	4.55 (0.58)	4.32 (0.66)	4.38 (0.55)4	4.47 (0.56)	4.11 (0.93)	4.46 (0.56)	4.90 (0.30)	4.57 (0.91)	4.31 (0.46)	4.46 (0.68)	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ สี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
10. สมาชิกในชุมชน นอกจากจะให้ ความสำคัญ ตลอดจนการ เคารพนับถือ ปราชญ์ชาวบ้าน บรรดาผู้อาวุโสและ สมาชิก ยังมี ความรักน้ำใจ มี ค่านิยม ความคิด ความเชื่อในฐานะ เป็นเพื่อนมนุษย์ และยึดหลัก ศีลธรรมเป็น แนวทางในการ ดำเนินชีวิต	4.29 (0.64)	4.73 (0.58)	4.78 (0.42)	4.18 (0.81)	4.39 (0.49)	3.96 (1.03)	4.50 (0.58)	4.55 (0.56)	4.541 (0.50)	4.39 (0.57)	2.82 (1.05)	4.67 (0.68)	4.25 (0.44)	4.31 (0.82)	เห็นด้วย
รวม	4.15 (0.40)	4.29 (0.29)	4.50 (0.28)	4.07 (0.52)	3.98 (0.19)	4.22 (0.49)	4.22 (0.43)	4.39 (0.46)	4.02 (0.33)	4.28 (0.32)	3.57 (0.25)	4.33 (0.66)	4.27 (0.33)	4.18 (0.46)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ สี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู่	ป่าชุมชน ปลาบ่า	ป่าชุมชน	
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
ค. สภาพแวดล้อมทางการบริหารของชุมชนที่มีต่อการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน															
11. ในการทำงานใน ชุมชนของท่านได้มี การจัดตั้งองค์กร เครือข่ายที่การจัด องค์กรดังกล่าวมัก จัดตั้งด้วยตนเอง และเครือข่ายที่ได้ รับการจัดตั้งขึ้นมา คอยช่วยกันดูแล ปรึกษาสภาพ แวดล้อมในชุมชน ให้ได้รับการดูแล เอาใจใส่อย่างดี	4.30 (0.80)	4.37 (0.75)	4.44 (0.66)	4.12 (0.57)	3.84 (0.37)	4.24 (0.77)	4.43 (0.70)	4.12 (1.04)	4.68 (0.58)	4.52 (0.50)	3.96 (0.20)	4.70 (0.83)	4.00 (0.00)	4.29 (0.70)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล												
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)														
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
12. ชุมชนหรือภาค ประชาสังคมของ ท่านได้มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมกันกับภาครัฐ และภาคเอกชนใน การแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมกันไม่ว่าปัญหา ทางทรัพยากร ธรรมชาติของ ชุมชนของท่าน หรือปัญหาสภาพ แวดล้อมอยู่เสมอ	3.96 (0.91)	4.08 (0.71)	4.43 (0.66)	4.15 (0.59)	3.73 (0.45)	4.06 (0.87)	4.28 (0.62)	4.08 (1.06)	4.26 (0.94)	4.24 (0.68)	4.04 (0.20)	3.91 (0.59)	4.00 (0.00)	4.09 (0.70)	เห็นด้วย												

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ สี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
13. ในการแก้ไข ปัญหาไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทาง เศรษฐกิจ ปัญหา ทางสังคม วัฒนธรรม วิธีแก้ไขที่เกิดขึ้น ชุมชนของท่านใช้ วิธีที่สมาชิกใน ชุมชนทุกคนมี โอกาสเข้ามามีส่วน ร่วมโดยตรงในการ หาทางแก้ไขปัญหา ในรูปของการ ปรึกษาหารือ ระหว่างกันทุกครั้ง ที่มีปัญหา	4.03 (0.70)	4.31 (0.65)	4.18 (0.64)	4.09 (0.75)	4.02 (0.43)	4.02 (0.79)	4.25 (0.69)	4.34 (0.71)	4.55 (0.80)	4.28 (0.70)	4.81 (0.39)	4.70 (0.76)	4.44 (0.50)	4.31 (0.71)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
14. ในการเข้ามามีส่วน ร่วมในการแก้ไข ปัญหาตามข้อ 13. ได้ มีการเปิดโอกาสให้ สมาชิกได้สะท้อน ความคิดเห็นอย่าง ทั่วถึงและมีการ เปลี่ยนและรับฟังการ สะท้อนความ	4.00 (0.67)	4.45 (0.61)	4.42 (0.55)	4.16 (0.80)	3.79 (0.61)	3.96 (0.85)	4.33 (0.70)	4.35 (0.66)	4.36 (0.61)	4.16 (0.72)	3.95 (0.44)	4.03 (0.90)	4.44 (0.50)	4.18 (0.71)	เห็น ด้วย
15. เครือข่ายที่สมาชิกใน ชุมชนของท่านได้มี การจัดตั้งขึ้นมาได้มี โอกาสร่วมมือกับ เครือข่ายอื่นๆ นอก ชุมชนของท่าน	4.00 (0.64)	3.33 (1.22)	4.16 (0.68)	4.16 (0.75)	3.91 (0.40)	3.98 (0.92)	4.27 (0.76)	4.60 (0.55)	3.96 (0.95)	4.34 (0.65)	3.96 (0.20)	4.00 (0.00)	3.56 (0.50)	4.02 (0.77)	เห็น ด้วย
รวม	4.06 (0.35)	4.11 (0.41)	4.33 (0.31)	4.14 (0.59)	3.86 (0.27)	4.05 (0.60)	4.31 (0.37)	4.30 (0.55)	4.36 (0.48)	4.31 (0.37)	4.14 (0.17)	4.27 (0.52)	4.09 (0.10)	4.18 (0.44)	เห็น ด้วย

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

บริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ การบริหารชุมชนกับ ผลต่อประชาธิปไตย ชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าสี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำสี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพู	ป่าชุมชน ปลาป่า		
	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
ภาพรวมบริบททาง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการ บริหารชุมชนกับผล ต่อประชาธิปไตย ชุมชน	4.06 (0.26)	4.05 (0.32)	4.38 (0.27)	4.01 (0.54)	3.91 (0.17)	4.11 (0.52)	4.31 (0.32)	4.37 (0.31)	4.23 (0.28)	4.27 (0.28)	4.15 (0.09)	4.09 (0.45)	4.07 (0.15)	4.16 (0.36)	เห็น ด้วย

จากตารางที่ 4.3 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารชุมชนกับผลต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนาธิปไตย ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$)

1. บริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน
ระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ วิถีชีวิตในการทำมาหากินเป็นการผลิตเพื่อบริโภคด้านครัวเรือน เหลือก็นำไปขาย และถ้ามีปัญหาชุมชนก็จะหาทางออกโดยใช้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่ต้องพึ่งพิงเจ้าหน้าที่รัฐ เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) รองลงมา คือ เศรษฐกิจในชุมชน เป็นเศรษฐกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจชุมชน เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) และเศรษฐกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนที่สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ที่จะดูแลรับผิดชอบชุมชนด้วยตนเองเพิ่มขึ้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ปรากฏว่าทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซาง : จังหวัดเลย ตำบลโนนป่าซาง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.72$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ สมาชิกในเศรษฐกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซางเรียนรู้ที่จะดูแลรับผิดชอบชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 4.97$)

1.2 ป่าชุมชนริมลำน้ำชี : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.43$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ เศรษฐกิจในชุมชน เป็นเศรษฐกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 4.54$)

1.3 ป่าชุมชนตำบลปวนพุ : จังหวัดเลย อำเภอหนองหิน ตำบลปวนพุ เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 3.68$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ป่าชุมชนตำบลปวนพุคิดว่าเศรษฐกิจชุมชนมีผลต่อการปกครองตนเองหรือต่อการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่จะร่วมกันช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.46$)

นั่นคือ สมาชิกป่าชุมชนเห็นว่าบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน โดยบริบททางเศรษฐกิจในที่นี้ก็คือ เศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน และการดำเนินกิจกรรมตามเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีคนในชุมชนอยู่ดีกินดี ก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเอง

ช่วยเหลือตัวเองได้ แก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ และมีเวลามากพอที่จะเสียสละทำงานที่เป็นผลประโยชน์ส่วนรวม

ป่าชุมชนตำบลโนนป่าซาง จังหวัดเลย ตำบลโนนป่าซาง เห็นด้วยมากที่สุดเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนมีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชน โดยเฉพาะการที่ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชน มีลักษณะเป็น เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

นายเชิด คำสิงห์ป้อง¹²¹ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาง กล่าวว่า

“ระบบเศรษฐกิจในชุมชนมีทั้งเศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน หากเศรษฐกิจดี หมายถึงสินค้าเกษตรดี ชุมชนมีรายได้ มีความสุข ประชาธิปไตยในชุมชนก็เคลื่อนไปในทิศทางที่ดี มีความเข้าใจกันของคนในชุมชน โดยการผลิตด้านการเกษตร ต้องมีผลให้มีรายได้เพื่อดูแลครอบครัว มีรายได้พออยู่พอกิน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความยั่งยืน ชุมชนโดยรวมก็จะมีความเข้มแข็งพึ่งพาตัวเองได้”

ทั้งนี้ “กองทุนหมู่บ้าน” เป็นกลไกสำคัญที่ก่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในการสร้าง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

นายไสว กุลวงศ์¹²² กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาง กล่าวว่า

“การที่ชุมชนสามารถมี เศรษฐกิจชุมชนได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและใช้ทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือตนเองในชุมชน”

ในขณะที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยรองลงมาเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชน

นายรักชาติ คชชาญ¹²³ ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง ในพื้นที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า

“เศรษฐกิจในชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกัน คล้ายๆกับวิสาหกิจชุมชน ต่างคนต่างทำแต่พอขายก็ขายร่วมกัน...การผลิตพืชผลทางการเกษตร เป็นการผลิตที่มีเป้าหมายใหญ่ก็ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงนำออกไปขายนอกชุมชน ด้วยประชาชนในหมู่บ้านมีอาชีพทำนา ส่วนผลผลิตจากชุมชน เช่น ข้าว มัน พริก มะเขือ ดอกดาวเรือง...เศรษฐกิจในชุมชนดังกล่าวมีผลต่อประชาธิปไตยชุมชน คือ ทุกคนมีสิทธิ์ออกเสียง แสดงความคิดเห็น เสนอแนะได้ เช่น เมื่อเราจะขายสินค้าอะไรก็มาร่วมกันคิด และยังมีผลเชื่อมโยงไปถึงการทำแผนพัฒนาชุมชน ในการเสนอเข้าสู่วาระการพิจารณาแผนขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนทำให้ชุมชนเราพึ่งพาตนเองได้ แก้ไขปัญหาภายในชุมชนด้วยตนเองได้”

¹²¹ นายเชิด คำสิงห์ป้อง. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาง. *สัมภาษณ์* (8 กรกฎาคม 2558)

¹²² นายไสว กุลวงศ์. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านป่าซาง. *สัมภาษณ์* (8 กรกฎาคม 2558)

¹²³ นายรักชาติ คชชาญ. ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ *สัมภาษณ์* (9 มิถุนายน 2558)

ทั้งนี้เศรษฐกิจชุมชน เกี่ยวข้องกับความสามารถในการต่อรองกับกลุ่มนายทุน ซึ่งความสามารถในการต่อรองนั้นเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการพึ่งพาและช่วยเหลือตัวเอง

นายสายันต์ เหล็กพรม¹²⁴ กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จ.ชัยภูมิ กล่าวว่า

“การผลิตพืชผลทางการเกษตร ผลิตเพื่อบริโภค เหลือจึงนำไปขาย มีการรวมกลุ่มกันทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ช่วยเหลือในการรวมกลุ่มจำหน่ายเพื่อต่อรองกับนายทุน มีการผลิตน้ำดื่มจำหน่ายในชุมชน”

ในกรณีของป่าชุมชนตำบลปวนพุก ตำบลปวนพุก อำเภอนองหิน จังหวัดเลย มีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับบริบทเศรษฐกิจในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุดจาก 13 ชุมชน เนื่องจากการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนมีน้อย อาชีพส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรกรกรรมที่มุ่งการผลิตเพื่อขายในระบบตลาดเฉพาะตัวเร็วเป็นสำคัญ จึงขาดการรวมกลุ่ม รวมถึงการเรียนรู้ในการจัดการร่วมกันและแก้ไขปัญหาร่วมกันซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน

2. บริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับผลต่อการสร้างชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน

ระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญองค์กรชุมชนปราชญ์ชาวบ้านเช่นเดียวกับการให้ความสำคัญกับบรรดาผู้อาวุโสด้วยความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) รองลงมาคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลทรัพยากรของชาติ อันได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ ร่วมกับสมาชิกคนอื่นในชุมชน เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$) และการที่ในชุมชนมีการเอาใจเอื้ออาทรระหว่างกัน มีความเห็นแก่ตัว เวลาจะทำอะไรก็มักคิดถึงแต่ตัวเอง ไม่มีจิตอาสา ขาดการเอื้ออาทรระหว่างกัน ไม่ยอมรับสิทธิความเท่าเทียมระหว่างกัน เห็นด้วยในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.29$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

2.1 กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยาง : จังหวัดชัยภูมิ อำเภอกอนสวรรค์ ตำบลหนองขาม เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมผลต่อการสร้างชุมชนอธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.50$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับ

¹²⁴ สายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จ.ชัยภูมิ. สัมภาษณ์ (20 สิงหาคม 2558)

สูงสุด คือ กลุ่มอนุรักษ์พื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางเห็นด้วยว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลทรัพยากรของชาติอันได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ ร่วมกับสมาชิกคนอื่นในชุมชน ($\bar{x} = 4.94$)

2.2 ป่าชุมชนริมลำน้ำชี : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมกับผลต่อผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.39$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ป่าชุมชนริมลำน้ำชี เห็นด้วยว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลทรัพยากรของชาติ อันได้แก่ ป่าไม้ ที่ดิน น้ำ ร่วมกับสมาชิกคนอื่นในชุมชน ($\bar{x} = 4.57$)

2.3 ป่าชุมชนโนนป่าซาง : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมกับผลต่อผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 3.57$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญองค์กรชุมชน ประชาชนชาวบ้าน เช่นเดียวกับการให้ความสำคัญกับบรรดาผู้อาวุโสด้วยความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน ($\bar{x} = 4.90$)

นั่นคือ สมาชิกป่าชุมชนเห็นว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน โดยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในที่นี้ก็คือ การมีทุนทางสังคม (social capital) บนรากฐานที่คนในชุมชนมีความไว้วางใจ (trust) ซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน ก่อให้เกิดเครือข่าย และรวมร่วมมือร่วมใจภายในชุมชน ในการดูแล รักษา บริหารจัดการ ชุมชนของตนเอง มากกว่าการรอพึ่งพาหน่วยงานรัฐ โดย ทุนมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการมี ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ผู้อาวุโสในชุมชนเป็นที่ยึดเหนี่ยว การมี ทุนทางสถาบัน เช่น องค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ล้วนเป็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน

บริบททางสังคม โดยเฉพาะ “ทุนมนุษย์” มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือร่วมใจภายในชุมชน โดยทุนมนุษย์ที่มีการกล่าวถึง คือ “ปราชญ์ชาวบ้าน” ที่เป็นผู้ที่คนในชุมชนยอมรับนับถือ นายรักชาติ คชชาญ¹²⁵ ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง ในพื้นที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่

“สมาชิกในชุมชนให้ความสำคัญกับปราชญ์ชาวบ้านมาก เพราะส่วนใหญ่แล้ว ปราชญ์ หรือ ผู้รู้ในหมู่บ้าน จะเป็นผู้คอยบอกกล่าวให้คนในชุมชนทำในสิ่งที่ดี ที่ตนเองได้เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ และเกื้อกูลต่อประชาธิปไตยชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้ชุมชนมีผู้อาวุโสให้เคารพ และยึดเหนี่ยวในการทำกิจกรรมที่ต้องร่วมแรงร่วมใจ”

สิ่งที่ทำให้เกิด “ทุนทางสังคม” ที่อยู่บนรากฐานของความไว้วางใจในชุมชนนั้น ส่วนหนึ่งมาจากลักษณะเฉพาะของชุมชนที่คนในชุมชนมีความเป็นเครือญาติ มีความเป็นพี่น้อง จึงเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในชุมชน

¹²⁵ นายรักชาติ คชชาญ. ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ *สัมภาษณ์* (9 มิถุนายน 2558)

นายรักชาติ คชชาญ¹²⁶ ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง ในพื้นที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า
 “สมาชิกในชุมชนต่างตระหนักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และให้ความเคารพกันมาก เพราะในชุมชนเป็นพี่น้อง เครือญาติกัน เวลาเราทำกิจกรรมอะไรร่วมกันก็เชื่อใจกัน ร่วมกัน ช่วยกัน”

ประกอบกับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมภายในชุมชน ที่ให้คนในชุมชนมีโอกาสพบเจอ และทำกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญของชุมชน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกคุ้นเคยกัน ใกล้ชิดกัน จนก่อให้เกิดความไว้วางใจกันภายในชุมชน

นางพิสมัย พลภูเมือง¹²⁷ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร ในพื้นที่ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า

“ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอยู่ในชุมชน มีผลต่อความไว้วางใจกัน มีผลต่อการปกครองตนเอง เพราะขนบธรรมเนียมประเพณี จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน มีความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน”

นายวาสนา โสมศรี¹²⁸ ปราชญ์ชุมชน จังหวัดมุกดาหาร กล่าวว่า

“ในการบริหารงานภายในชุมชน ถือว่ามีคนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างมาก เพราะการจัดงานแต่ละครั้งก่อนให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน ได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนงานสำเร็จ เช่นการจัดงานผ้าป่าสามัคคีเพื่อสร้างศาสนสถานของวัดภายในชุมชน”

นายเสงี่ยม อุทัยมา¹²⁹ แกนนำชุมชน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า

“ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอยู่ในชุมชน มีผลต่อการปกครองตนเอง ในทางที่ทำให้สมาชิกในชุมชน ได้เรียนรู้โดยผ่านวัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องป่าที่ต้องอาศัยบรรยากาศประชาธิปไตย ในการช่วยกันจัดการเรื่องป่า ต้องตกลงกันให้ได้ พุดคุยกัน ทำข้อตกลงด้วยกัน ช่วยกันดูแล แบ่งความรับผิดชอบ จัดสรรพื้นที่ ปกป้อง”

ทั้งนี้ ลักษณะความร่วมมือร่วมใจที่สะท้อนผ่านความทุนทางสังคมในชุมชนคือ การที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลทรัพยากรของชาติ อันได้แก่ ป่าไม้ ร่วมกับสมาชิกคนอื่นในชุมชน

นางพิสมัย พลภูเมือง¹³⁰ ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า

¹²⁶ นายรักชาติ คชชาญ. ผู้ใหญ่บ้านบัวตารุ่ง จังหวัดบุรีรัมย์ *สัมภาษณ์* (9 มิถุนายน 2558)

¹²⁷ นางพิสมัย พลภูเมือง . ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์ *สัมภาษณ์* (9 มิถุนายน 2558)

¹²⁸ นายวาสนา โสมศรี. ปราชญ์ชุมชน จังหวัดมุกดาหาร *สัมภาษณ์* (5 สิงหาคม 2558)

¹²⁹ นายเสงี่ยม อุทัยมา. แกนนำชุมชน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* (17 มิถุนายน 2558)

¹³⁰ นางพิสมัย พลภูเมือง . ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์ *สัมภาษณ์* (9 มิถุนายน 2558)

“สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน โดยได้ร่วมกันดูแลปกป้องป่า และปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ สมาชิกในชุมชนเวลาจะทำกิจกรรมใดๆ ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด ในการตัดสินใจในการลงมือทำกิจกรรมของชุมชนเป็นอย่างดีเยี่ยม”

ในกรณีของป่าชุมชนโนนป่าซาง ตำบลหนองเป็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชนจาก 13 ชุมชน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนในชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการเลี้ยงดูครอบครัวของตนเองเป็นสำคัญ จึงให้ความสำคัญกับจิตอาสาหรือช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันลดทอนลงไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะที่คนในชุมชนมีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ขาดความใกล้ชิดและความเป็นเครือญาติ อีกทั้งปราณูชชาวบ้านในพื้นที่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนมากนัก ทำให้ขาดบุคคลที่จะยึดโยงสมาชิกในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน

3. สภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชน ระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ ในการแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคมวัฒนธรรม วิธีแก้ไขที่เกิดขึ้นในชุมชน คือการใช้วิธีที่ให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการหาทางแก้ไขปัญหาในรูปแบบของการปรึกษาหารือระหว่างกันทุกครั้งที่มีปัญหา เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาคือ ในการทำงานในชุมชนได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย ที่การจัดองค์กรดังกล่าวมักจัดตั้งด้วยตนเองและเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาคอยช่วยกันดูแลปรึกษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$) และเครือข่ายที่สมาชิกในชุมชนของท่านได้มีการจัดตั้งขึ้นมาได้มีโอกาสร่วมมือกับเครือข่ายอื่นๆ นอกชุมชนของท่าน ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 4.02$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับ ดังนี้

3.1 ป่าชุมชนโคกใหญ่ : จังหวัดมหาสารคาม อำเภอวาปีปทุม ตำบลดงใหญ่ เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.36$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุดคือ ในการทำงานในชุมชนของป่าชุมชนโคกใหญ่ได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายที่การจัดองค์กรดังกล่าว ที่จัดตั้งด้วยตนเองและเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาคอยช่วยดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี ($\bar{x} = 4.68$)

3.2 กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบนิเวศน์ห้วยยาง : จังหวัดชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ ตำบลหนองขาม เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพล

ต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.43$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ในการทำงานในชุมชนของป่าชุมชนโคกใหญ่ได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายที่การจัดตั้งดังกล่าว ที่จัดตั้งด้วยตนเองและเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมานั้นคอยช่วยเหลือสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี ($\bar{x} = 4.44$)

3.3 ป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว : จังหวัดยโสธร อำเภอลำทะเมนชัย ตำบลศรีแก้ว เห็นด้วยระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 3.86$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ในการแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม วัฒนธรรม วิธีแก้ไขที่เกิดขึ้นในชุมชนของป่าชุมชนตำบลศรีแก้วใช้วิธีที่ให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการหาทางแก้ไขในรูปของการปรึกษาหารือระหว่างกันทุกครั้งที่มีปัญหา ($\bar{x} = 4.02$)

สมาชิกป่าชุมชนโคกใหญ่ จังหวัดมหาสารคาม อำเภอนาคู ตำบลหนองใหญ่ เห็นด้วยมากที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ในการทำงานในชุมชนของป่าชุมชนโคกใหญ่ได้มีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายที่การจัดตั้งดังกล่าว ที่จัดตั้งด้วยตนเองและเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นมานั้นคอยช่วยเหลือสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี ซึ่งมีเครือข่ายในหลายลักษณะ โดยเครือข่ายเหล่านั้น เมื่อมีปัญหาก็จะร่วมคิดร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันในการแก้ไขปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคมวัฒนธรรม วิธีแก้ไขที่เกิดขึ้นในชุมชน คือการใช้วิธีที่ให้สมาชิกในชุมชนทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการหาทางแก้ไขปัญหาในรูปของการปรึกษาหารือระหว่างกันทุกครั้งที่มีปัญหา

นายเสียม อุทัยมา¹³¹ แกนนำชุมชน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า

“ลักษณะเครือข่ายในชุมชน เช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายเกษตร เครือข่ายออมทรัพย์ต่างๆ ...สมาชิกในชุมชนเวลาร่วมกันทำกิจกรรมใดๆ ทุกคนหรือตัวแทนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการตัดสินใจ อาจเป็นการร่วมประชุม การร่วมบริจาค การเสนอความคิด ฯลฯในกรณีที่เกิดปัญหาไม่ว่าปัญหาในเรื่องใดก็ตามปัญหาในเรื่องใดก็ตามที่มีผล/ผลกระทบในทางลบต่อสมาชิกของชุมชน ก็มีหลายระดับ การพูดคุย สร้างความเข้าใจ และผ่านคนกลาง ผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าง องค์กร เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยสมาชิกในชุมชนยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างสมาชิกในชุมชนตระหนักสิ่งนี้เป็นอย่างดี และจะไม่พยายามล่วงเกินสิทธิ์ผู้อื่นๆ ในเรื่องต่างๆ”

นายประยงค์ ทิพย์สีลาด¹³² ปราชญ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า

¹³¹ นายเสียม อุทัยมา. แกนนำชุมชน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* (17 มิถุนายน 2558)

“ในชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนหลายอย่าง เช่น กลุ่มรักษป่า กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีการประสานงานในระดับเครือข่ายภายในชุมชน ในรูปของคณะกรรมการ และอาสาสมัคร...สมาชิกชุมชนจะทำกิจกรรมใดๆ ทุกคนจะมีส่วนร่วมคิดร่วมทำกัน ปรีกษาหารือกัน มีช่วงหนึ่งก่อนนี้ มีงบจากภาครัฐ ป่าไม้ ใจกล้าลงมาสนับสนุน การทำกิจกรรม ตลอดช่วงนั้นจนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ปตท. เป็นช่วงที่กลุ่มเข้มแข็งมาก ...ในกรณีที่มีปัญหาขึ้นอยู่กับว่าเป็นปัญหาส่วนตัวหรือส่วนร่วม หากมีผลกระทบต่อคนอื่น ต่อกลุ่ม ชุมชนก็ต้องมีการพูดคุยกัน ตกลง หากทางออกร่วมกัน... สมาชิกในชุมชนยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เคารพกันมาก ทุกต่างตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นคนเหมือนกัน”

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตารางที่ 4.3 บริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารงานชุมชนมีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนพบว่ามีความเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) ซึ่งค่าเฉลี่ยดังกล่าวแสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้ง 13 ป่าชุมชนต่างยอมรับว่าบริบททั้ง 3 ด้านข้างต้นมีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน ในขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็สนับสนุนและเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลเชิงปริมาณ

การที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ปรากฏออกมาเช่นนั้นแสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่าบริบททางเศรษฐกิจ อันได้แก่ เศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน รวมทั้งบริบทด้านสังคม วัฒนธรรม อันได้แก่ทุนทางสังคม (social capital) และวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งการมารวมกลุ่มจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนเป็นการร่วมมือร่วมใจกันตลอดจนการบริหารงานในชุมชนสมาชิกได้มีการร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน เป็นมีผลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชน¹³³ ในแง่ที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการตลอดจนมีศักยภาพในการปกครองตนเองได้ ฟังพาตลอดจนช่วยเหลือเกื้อกูลตนเองได้

ในกรณีป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว ตำบลศรีแก้ว อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหารในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากเครือข่ายของสมาชิกชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมานั้นยังมีการรวมตัวกันอย่างค่อนข้างหลวมและ ไม่มีโครงสร้างของเครือข่ายที่ชัดเจน นอกจากนี้ในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น

¹³² นายประยงค์ ทิพย์สีลาด. ปรากฏษ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* (17 มิถุนายน 2558

¹³³ อ่านรายละเอียดในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับรายงานการสัมมนาระดับชาติการพัฒนาทุนทางสังคมหนทางสู่ความยั่งยืนของประเทศไทย 13 พฤษภาคม 2547 เอกวิทย์ ณ ถลาง ภูมิปัญญา.2540. *ชาวบ้านสู่ภูมิภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. โครงการกิตติมเกียรติสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นอกชุมชน ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานรัฐหรือเอกชนให้เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่ยังมีไม่มากนัก จึงทำให้สมาชิกในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์กันในการแก้ไขปัญหาร่วมกันในพื้นที่เป็นไปอย่างหลวมๆ ผ่านแกนนำหลักเพียงบางคนเป็นสำคัญ

4.3 ลักษณะชุมชนาริปไตหรือประชาริปไตชุมชนที่เกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 4.4 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกต่อประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนาธิปไตย

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ประชาธิปไตยชุมชน หรือชุมชน ประชาธิปไตย	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
1. ในปัจจุบันนี้ท่านคิด ว่าชุมชนของท่านมี การปกครองตนเอง	4.14 (1.02)	4.06 (1.05)	4.08 (1.08)	3.62 (0.63)	3.54 (0.74)	4.25 (0.78)	4.01 (0.82)	3.60 (1.60)	4.41 (0.60)	4.40 (0.70)	4.91 (0.29)	3.91 (0.38)	4.00 (0.00)	4.07 (0.87)	เห็น ด้วย
2. การปกครองตนเอง ตามข้อ 1 เกิด ขึ้นมาจากการมา รวมตัวเป็นชุมชน หรือมาจากการ จัดตั้งองค์กรของ พวกท่านเอง	3.71 (1.14)	4.23 (1.01)	3.91 (0.74)	3.62 (0.63)	3.60 (0.64)	3.81 (1.05)	4.10 (0.77)	3.53 (1.27)	3.98 (0.88)	4.09 (0.70)	4.81 (0.39)	3.85 (0.50)	4.00 (0.00)	3.94 (0.87)	เห็น ด้วย
3. ชุมชนของท่านมี สิทธิชุมชนร่วมกับ รัฐในการดูแล บำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน น้ำ เป็นต้น	4.15 (0.83)	4.78 (0.42)	4.67 (0.60)	3.85 (0.66)	4.54 (0.56)	3.92 (0.92)	4.14 (0.74)	4.48 (0.58)	4.40 (0.65)	4.18 (0.70)	4.94 (0.24)	4.55 (0.93)	4.44 (0.50)	4.39 (0.73)	เห็น ด้วย

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ประชาธิปไตยชุมชน หรือชุมชน ประชาธิปไตย	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
4. การดำเนินการตาม ข้อ 3 ทำให้ชุมชน ของท่านได้ใช้ ประโยชน์ อาทิเช่น การเก็บของจากป่า มาขาย การทำมา หากิน ท่านได้ใช้น้ำ ในการเพาะปลูก	4.33 (0.70)	4.55 (0.67)	4.67 (0.60)	3.98 (0.78)	4.39 (0.62)	4.25 (0.69)	4.13 (0.49)	4.46 (0.50)	4.29 (0.69)	4.19 (0.72)	4.82 (0.39)	4.70 (0.58)	4.25 (0.44)	4.39 (0.66)	เห็นด้วย
5. การดำเนินกิจกรรม ใดๆ เกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนของท่าน มักจะมีการดำเนิน การผ่านกระบวนการ รับฟังความคิดเห็น จากชุมชน รวมทั้งผู้ ที่มีส่วนได้เสียใน ชุมชนก่อน	4.05 (0.67)	4.40 (0.62)	4.44 (0.57)	4.03 (0.72)	3.69 (0.54)	4.21 (0.82)	4.41 (0.73)	4.62 (0.49)	3.90 (1.10)	4.17 (0.70)	3.89 (0.42)	3.91 (0.57)	4.00 (0.00)	4.13 (0.70)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ประชาธิปไตยชุมชน หรือชุมชน ประชาธิปไตย	ป่าชุมชน โคกป่าชี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
6. ชุมชนของท่านมีการ จัดตั้งองค์กรชุมชน หรือไม่ ถ้ามีการ จัดตั้งชุมชนของ ท่านมีสิทธิอำนาจใน การปกครองตนเอง	3.86 (0.77)	4.46 (0.50)	4.08 (0.80)	3.98 (0.79)	3.04 (0.80)	3.92 (0.80)	4.02 (1.06)	4.47 (0.61)	4.09 (1.22)	4.15 (0.80)	3.85 (0.36)	3.85 (0.61)	4.00 (0.00)	3.98 (0.83)	เห็นด้วย
7. เวลาที่มีปัญหาเกิด ขึ้นในชุมชนของท่าน สมาชิกของชุมชน มักจะมีการร่วมมือ กับบรรดาแกนนำได้ ในการมีส่วนร่วมใน การค้น หาปัญหาว่า มีสาเหตุมาจากอะไร ขณะเดียวกันได้มี การปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาเหล่านั้น ร่วมกัน	4.00 (0.74)	4.36 (0.48)	4.11 (0.49)	3.97 (0.88)	4.00 (0.28)	4.14 (0.86)	4.49 (0.66)	4.57 (0.62)	4.20 (0.74)	4.14 (0.80)	3.89 (0.42)	4.79 (0.41)	4.00 (0.00)	4.20 (0.67)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ประชาธิปไตยชุมชน หรือชุมชน ประชาธิปไตย	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
8. เวลาที่จัดทำ โครงการ/กิจกรรมใด โครงการ/กิจกรรม หนึ่งที่ชุมชนเห็นว่า น่าจะมีประโยชน์ต่อ ชุมชนของตนเป็น อย่างยิ่ง สมาชิกใน ชุมชนมักจะมีโอกาส เข้าไปมีส่วนร่วมของ ตนเป็นอย่างยิ่ง สมาชิกในชุมชน มักจะมีโอกาสเข้าไป มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม คิดร่วมวางแผนร่วม ดำเนินการตาม โครงการ/กิจกรรม นั้น	4.48 (0.58)	4.52 (0.82)	4.28 (0.51)	4.32 (0.68)	4.37 (0.65)	4.37 (0.68)	4.48 (0.56)	4.48 (0.67)	4.13 (0.91)	4.42 (0.73)	3.92 (0.39)	4.76 (0.49)	4.00 (0.00)	4.35 (0.66)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่าชุมชน ปลาบ่า		
\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
9. ท่านคิดว่าสมาชิก ในชุมชนของท่าน ได้ให้ความสำคัญ กับการดำรงอยู่ ร่วมกัน รวมทั้งการ ให้ความสำคัญกับ การช่วยเหลือ เกื้อกูลระหว่างกัน ตลอดจนร่วมหรือ ช่วยกันสร้างชุมชน ของท่านให้เป็น ชุมชนแห่งการมี คุณธรรมและ ศีลธรรม	4.28 (0.75)	4.47 (0.61)	4.75 (0.44)	4.43 (0.57)	3.85 (0.36)	4.01 (0.83)	4.45 (0.56)	4.45 (0.64)	4.33 (0.59)	4.23 (0.66)	4.00 (0.00)	3.67 (0.59)	4.00 (0.00)	4.22 (0.63)	เห็นด้วย

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ประชาธิปไตยชุมชน หรือชุมชน ประชาธิปไตย	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
10. ชุมชนของท่าน เห็นหรือตระหนัก ร่วมกันหรือไม่ว่า สมาชิกของชุมชน ควรเคารพสิทธิ ของคนอื่น ขณะเดียวกัน เรียนรู้ที่จะดูแล ตนเองและดูแล บุคคลอื่นในชุมชน รวมทั้งร่วมมือร่วม ใจกันในการ สร้างสรรค์เพื่อ ประโยชน์ของ ส่วนรวม	4.36 (0.59)	4.48 (0.78)	4.21 (0.59)	4.35 (0.69)	3.92 (0.46)	4.05 (0.90)	4.21 (0.70)	4.47 (0.63)	4.21 (0.82)	4.26 (0.71)	4.88 (0.33)	3.58 (0.55)	4.00 (0.00)	4.23 (0.70)	เห็นด้วย
รวม	4.14 (0.32)	4.43 (0.33)	4.32 (0.32)	4.02 (0.52)	3.89 (0.30)	4.09 (0.55)	4.24 (0.34)	4.31 (0.45)	4.19 (0.60)	4.22 (0.33)	4.39 (0.16)	4.16 (0.33)	4.07 (0.05)	4.19 (0.41)	เห็นด้วย

จากตารางที่ 4.4 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนาธิปไตย ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด ได้แก่ การที่ชุมชนมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแล บำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน น้ำ เป็นต้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับการที่ชุมชนมีสิทธิชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนกักได้ใช้ประโยชน์ อาทิเช่น การเก็บของจากป่ามาขาย การทำมาหากิน ท่านได้ใช้น้ำในการเพาะปลูก และชุมชนของท่านมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน น้ำ เป็นต้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) เท่ากัน รองลงมาคือ เวลาที่จัดทำโครงการ/กิจกรรมใด โครงการ/กิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนเห็นว่าน่าจะมีประโยชน์ต่อชุมชนของตนเป็นอย่างยิ่ง สมาชิกในชุมชนมักจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มคิดรวบวางแผนร่วมดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมนั้น ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$) และการปกครองตนเองตามข้อ 1 เกิดขึ้นมาจากการมารวมตัวเป็นชุมชนหรือมาจากการจัดตั้งองค์กรของพวกเขาเอง แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.94$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา และน้อยที่สุด ตามลำดับดังนี้

1. ป่าชุมชนภูม่วง : จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอสมเด็จ ตำบลแขงบาตาล เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนประชาธิปไตย ($\bar{x} = 4.43$) พิจารณาตามประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ป่าชุมชนภูม่วงมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน เป็นต้น ($\bar{x} = 4.78$)

2. ป่าชุมชนตำบลโนนซาง : จังหวัดเลย ตำบลโนนซาง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเกี่ยวกับประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนประชาธิปไตย ($\bar{x} = 4.39$) พิจารณาตามประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ป่าชุมชนตำบลโนนซางมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน เป็นต้น ($\bar{x} = 4.94$)

3. ป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว : จังหวัดยโสธร อำเภอเลิงนกทา ตำบลศรีแก้ว เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเกี่ยวกับประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนประชาธิปไตย ($\bar{x} = 3.89$) พิจารณาตามประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ ป่าชุมชนตำบลศรีแก้วมีสิทธิชุมชนร่วมกับรัฐในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน ที่ดิน เป็นต้น ($\bar{x} = 4.54$)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณตามตารางที่ 4.4 ข้างต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการที่ค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับลักษณะประชาธิปไตยชุมชนหรือชุมชนาธิปไตยที่เกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทชุมชนที่เข้มแข็งที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$) น่าจะเป็นเพราะดังที่ได้วิเคราะห์มาในตารางที่ 4.3 ที่ต่อบัณฑิตอุปสงค์ข้อที่หนึ่งว่า บริบททางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารงานในชุมชนมีอิทธิพลหรือมีผลต่อการสร้างชุมชนาธิปไตย

ทั้งนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หากพิจารณาจากพื้นที่ที่มีความเห็นด้วยระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ป่าชุมชนตำบลโนนซาง จังหวัดเลย และป่าชุมชนห้วยยาง จังหวัดชัยภูมิ จากตัวแทนแกนนำและปราชญ์ชุมชน พื้นที่ละ 2 คน มีความคิดเห็นว่าชุมชนชาติปไตย หรือประชาธิปไตยชุมชน มีลักษณะดังต่อไปนี้

นายลบ การร้อย ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์¹³⁴

“ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่เป็น

- ชุมชนที่ยึดมั่นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี
- ชุมชนที่เคารพกฎกติกาของชุมชน เคารพกฎหมาย
- ชุมชนที่มีความร่วมมือกันในการทำสิ่งต่าง ๆ
- ชุมชนที่ยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย”

นายเสมียน การร้อย ผู้ใหญ่บ้าน บ้านบัวสามัคคี หมู่ที่ 6 ต.แซงบาดาล ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์¹³⁵

“ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่

- มีความร่วมมือกัน
- มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและเข้มแข็ง
- ทุกคนในหมู่บ้านยอมรับกติการ่วมกัน
- มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่าง”

นายไสว กุลวงศ์ ปราชญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย¹³⁶

“ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่

- พึ่งพาดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน
- มีความสามัคคีกันในชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ตลอดและต่อเนื่อง
- มีการรวมกลุ่ม”

นางสาวนิตยร์ดี ศรีรักษา กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย¹³⁷

“ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่

¹³⁴ นายลบ การร้อย ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2558

¹³⁵ นายเสมียน การร้อย ผู้ใหญ่บ้าน บ้านบัวสามัคคี หมู่ที่ 6 ต.แซงบาดาล ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2558

¹³⁶ นายไสว กุลวงศ์ ปราชญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558

¹³⁷ นางสาวนิตยร์ดี ศรีรักษา กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย. สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558

- พึ่งพา ดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน
- มีการรวมกลุ่ม รวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน
- มีความสามัคคีในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

นายสุตใจ ประสารวงษ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹³⁸

“ ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่

- มีองค์กรชุมชนที่มีการประสานร่วมมือกัน
- มีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน
- มีความเชื่อมั่นในการทำงาน เชื่อมั่นในองค์กร
- ชุมชนต้องมีความร่วมมือกัน”

นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹³⁹

“ประชาธิปไตยชุมชนคือ ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่

- สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่หวังพึ่งหน่วยงานมากเกินไป
- ในชุมชนไม่มีความขัดแย้งในทุกเรื่อง
- ผู้นำที่มีความเข้มแข็งสามารถประสาน และทำงานกับทุกภาคส่วนได้”

จากการสัมภาษณ์ พบลักษณะร่วมของชุมชนประชาธิปไตย หรือ ประชาธิปไตยชุมชน 3 ลักษณะหลัก คือ

1. ชุมชนมีการปกครองตนเอง และมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น
2. ชุมชนพึ่งพาตัวเองได้
3. ชุมชนสามารถจัดการปัญหาด้วยตนเองได้

1. ชุมชนมีการปกครองตนเอง และมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น

ลักษณะของชุมชนที่มีการปกครองตนเอง และมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีลักษณะเป็นชุมชนที่บริหารงานโดยผู้นำหมู่บ้าน ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือมีลักษณะเป็นองค์กรชุมชน รวมถึงการจัดตั้งองค์กรที่หลากหลายการแก้ไขปัญหาต่างๆในพื้นที่ เช่น กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันยามเจ็บป่วย

นายลบ การร้อย ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์¹⁴⁰

¹³⁸ นายสุตใจ ประสารวงษ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ป่าชุมชนห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2558.

¹³⁹ นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2558.

“ชุมชนมีการปกครองตนเอง โดยมีผู้นำหมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านช่วยกันบริหารงาน”

นายไสว กุลวงศ์ ประชาญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย¹⁴¹

“เป็นชุมชนที่พึ่งพาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ มีองค์กรชุมชนและบริหารจัดการตนเองได้”

นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹⁴²

“มีการจัดตั้งองค์กรในการแก้ไขปัญหา เช่นมีกลุ่มที่หลากหลายในชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพื่อเป็นเวทีเสนอปัญหาในชุมชน จัดตั้งกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันยามเจ็บป่วย กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มบริหารจัดการน้ำ”

2. ชุมชนพึ่งพาตัวเองได้

ลักษณะชุมชนพึ่งพาตัวเองได้ คือชุมชนที่ชาวบ้านในชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น ในกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน ซึ่งมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กัน โดยการร่วมคิด ร่วมทำนั้นเกิดขึ้นในรูปของ การประชุมชาวบ้าน การประชุมประชาคม เพื่อให้เกิดการปรึกษาหารือ ก่อนตัดสินใจ ไม่ใช่รอการพึ่งพาจากหน่วยงานรัฐ หรือการช่วยเหลือ จากภายนอกชุมชน

นายลบ การร้อย ประชาญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์¹⁴³

“ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด ในการตัดสินใจในการลงมือทำกิจกรรมของชุมชนอยู่ เพราะก่อนจะทำกิจกรรมอะไร จะมีการประชุมชาวบ้าน เพื่อแสดงความคิดเห็น ก่อนดำเนินกิจกรรม”

นายไสว กุลวงศ์ ประชาญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย¹⁴⁴

“การทำกิจกรรมร่วมกันตลอดเช่นวันพ่อ วันแม่ วันออกพรรษา บุญประเพณีต่างๆ จะมีการประชุมหารือ ให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมทำ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แต่ละคนได้มีส่วนร่วม”

นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹⁴⁵

¹⁴⁰ นายลบ การร้อย ประชาญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *สัมภาษณ์* 20 กรกฎาคม 2558

¹⁴¹ นายไสว กุลวงศ์ ประชาญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย *สัมภาษณ์* 10 กรกฎาคม 2558

¹⁴² นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. *สัมภาษณ์* 20 สิงหาคม 2558.

¹⁴³ นายลบ การร้อย ประชาญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ป่าชุมชนภูม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *สัมภาษณ์* 20 กรกฎาคม 2558

¹⁴⁴ นายไสว กุลวงศ์ ประชาญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย *สัมภาษณ์* 10 กรกฎาคม 2558

¹⁴⁵ นายสายันต์ เหล็กพรม กลุ่มอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. *สัมภาษณ์* 20 สิงหาคม 2558.

“มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน โดยเฉพาะการประชุมประชาคมก่อนทุกครั้งเพื่อลงมติในการดำเนินงาน”

3. ชุมชนสามารถจัดการปัญหาด้วยตนเองได้

ลักษณะของชุมชนที่จัดการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองนั้น คือ ชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยพื้นฐานคนในชุมชนชั้นต้องมีความไว้วางใจไว้วางใจซึ่งกันและกันจนสามารถที่จะหยิบยกประเด็นปัญหาเป็นประเด็นในการพิจารณาของชุมชนได้ โดยแนวทางในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตัวเองนั้นเกิดขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผ่านเวทีประชาคมของชุมชน หรือเป็นการแจ้งปัญหาให้กับผู้นำชุมชนทราบแล้วผู้นำชุมชนนำปัญหานั้นไปหาแนวทางแก้ไขในระดับคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งอาจมีการเชิญ ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน เข้าร่วมประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

นายเสมียน การร้อย ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹⁴⁶

“สมาชิกในชุมชน เวลาจะทำกิจกรรมใด ๆ ในกรณีที่มีปัญหา ที่กรณีนั้นเป็นปัญหาของชุมชนโดยรวม ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่ร่วมกันผ่านเวทีประชาคม และการประชุมหมู่บ้าน”

นายไสว กุลวงศ์ ปราชญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย¹⁴⁷

“หากมีปัญหาเกิดขึ้น จะมาแจ้งที่ผู้นำชุมชน และผู้นำจะนำเรื่องปัญหานั้นหารือกับคณะกรรมการหมู่บ้านและมีการพูดคุยเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ร่วมกัน”

นายสุดใจ ประสารวงษ์ กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ¹⁴⁸

“การมาปรึกษาหารือทางออกร่วมกัน โดยมี กลุ่มปราชญ์ ผู้นำ และคนในชุมชน

นายประยงค์ ทิพย์สีลาด แกนนำป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม¹⁴⁹

“การบริหารป่าชุมชนแห่งนี้มีความเป็นชุมชนธปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชนค่อนข้างมาก และยิ่งถ้ามีผู้นำที่มีความสามารถก็จะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย นอกจากนี้ป่าชุมชนแห่งนี้ยังมีการ

¹⁴⁶ นายเสมียน การร้อย ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ.

สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2558.

¹⁴⁷ นายไสว กุลวงศ์ ปราชญ์ชาวบ้านป่าชุมชนโนนซาง จังหวัดเลย สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2558

¹⁴⁸ นายสุดใจ ประสารวงษ์ กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่พระบรมนิเวศน์ห้วยยางหวาย จังหวัดชัยภูมิ. สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2558.

¹⁴⁹ นายประยงค์ ทิพย์สีลาด แกนนำป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. สัมภาษณ์ 17 มิถุนายน 2558.

สร้างเครือข่าย มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยกรรมการบริหารมาจากการเลือกของสมาชิกชุมชนที่ส่งผลดีต่อความเป็นชุมชนอาชีพไทย”

โดยสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ลักษณะชุมชนอาชีพไทยหรือประชาธิปไตยชุมชนเกิดจากปัจจัยหรือเงื่อนไขภายใต้บริบทที่เข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะป่าชุมชนที่คณะผู้วิจัยทำการศึกษานั้น ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม ยกตัวอย่างเวลาที่มีการจัดทำแผน แผนงาน โครงการกิจกรรมทุกคนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน นอกจากนี้ยังเกิดจากความสามัคคีภายในชุมชนตลอดรวมทั้งบรรดาผู้นำหรือแกนนำยังมีความเข้มแข็ง สังกัดได้จากเวลาที่มีการจัดทำแผนงานโครงการทุกชุมชน ป่าชุมชน สมาชิกในชุมชน ป่าชุมชนต่างมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน แผนงาน โครงการกิจกรรมเหล่านั้นร่วมกัน ขณะเดียวกันเวลาที่มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันสมาชิกแต่ละคนต่างรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันตลอดจนแต่ละป่าชุมชน ชุมชนต่างพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดเครือข่ายรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งในชุมชน ป่าชุมชนของพวกเขา เป็นต้น

4.4 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพไทย หรือประชาธิปไตยชุมชนและแนวทางแก้ไข ปัญหา

ตารางที่ 4.5 จำนวนค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชน

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	แปล ผล
ก. ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชน																
1. ชุมชนของท่านมี ลักษณะดังต่อไปนี้ หรือไม่ คือ ต่างอยู่ เวลาที่มีปัญหาต่าง ก็ไม่สนใจที่จะมา ร่วมกันคิด ร่วมกัน ตัดสินใจที่จะ วิธีการที่จะ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นั้นๆ	3.38 (1.36)	2.35 (1.47)	2.38 (0.97)	4.11 (0.74)	2.79 (1.03)	3.86 (1.36)	4.04 (1.22)	3.76 (1.26)	2.04 (1.19)	4.19 (1.05)	1.35 (0.56)	2.09 (0.71)	1.56 (0.50)	2.92 (1.45)		ปาน กลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาป่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
2. ชุมชนของท่านมี ความคิดที่จะทำ การจัดตั้งองค์กร ของชุมชนที่มาจาก การเลือกตั้งจาก การมารวมตัวกัน หรือไม่ หรือมี ลักษณะต่างไม่มี เวลาที่จะมาสนใจ เพราะสมาชิกแต่ ละคนต่างสนใจแต่ เรื่องของการทำมา หากินมองไม่เป็น ประโยชน์ที่จะเกิด ขึ้นกับพวกตน	3.58 (1.30)	3.06 (1.46)	2.47 (0.96)	4.03 (0.64)	2.48 (0.58)	3.97 (0.93)	3.74 (1.38)	3.50 (1.34)	2.99 (1.49)	4.21 (0.74)	2.20 (0.60)	2.30 (0.72)	2.06 (0.34)	3.12 (1.26)	ปาน กลาง	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาป่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
3. ท่านคิดว่าสมาชิก ชุมชนหรือตัวท่าน เองเข้าใจคำว่า “การปกครอง ตนเอง” หรือ “ประชาธิปไตย ชุมชน” หรือไม่	3.94 (0.90)	4.21 (0.73)	4.06 (0.60)	3.56 (0.69)	3.35 (0.48)	4.15 (0.78)	3.93 (0.69)	4.07 (0.79)	3.96 (0.91)	4.10 (0.66)	3.80 (0.40)	3.09 (0.45)	3.26 (0.56)	3.81 (0.77)	มาก	
4. ท่านคิดว่าสมาชิกใน ชุมชนของท่านรวม ทั้งตัวท่านเข้าใจคำ ว่า “สิทธิชุมชน” หรือ “มีอธิปไตย ชุมชน” ในแง่ของ การมีสิทธิชุมชนใน ความเป็นเจ้าของ ในทรัพยากร ธรรมชาติในชุมชน ของท่าน	4.07 (0.78)	4.31 (0.87)	3.88 (0.50)	3.48 (0.67)	3.74 (0.58)	4.11 (0.80)	4.22 (0.66)	4.34 (0.48)	3.85 (0.89)	4.19 (0.83)	4.00 (0.28)	3.15 (0.50)	3.01 (0.36)	3.87 (0.77)	มาก	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
5. ท่านคิดว่าชุมชน ของท่านสมาชิกมัก ไม่ค่อยมีการ รวมตัวกันร่วมคิด ร่วมทำโดยสมาชิก แต่ละคนต่างไม่ คำนึงถึงว่าแต่ละ คนล้วนมีความ เสมอภาคเท่าเทียม กัน ขณะเดียวกัน ไม่มีความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน	3.63 (1.19)	1.84 (1.38)	2.55 (1.15)	3.41 (0.77)	2.64 (0.72)	3.73 (1.25)	3.66 (1.31)	4.07 (1.26)	3.21 (1.44)	4.02 (0.74)	2.03 (0.17)	2.18 (0.52)	2.12 (0.41)	3.01 (1.28)	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าชี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	แปล ผล
6. สมาชิกของชุมชน และตัวท่านเองมี ความรู้สึกว่าชุมชน ของท่านสมาชิกมัก ไม่ค่อยเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แล้ง น้ำใจ ไม่เห็นความ สำคัญของภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น ของชุมชน	3.73 (1.44)	1.89 (0.87)	2.53 (1.04)	3.60 (1.02)	2.28 (0.81)	3.75 (1.22)	3.93 (1.30)	3.49 (1.50)	2.32 (1.32)	4.17 (0.88)	2.00 (0.00)	2.03 (0.30)	2.00 (0.00)	2.90 (1.32)	ปาน กลาง	
ข. แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชน																

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
7. การที่จะให้สมาชิก ในชุมชนสนใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับ ชุมชน การหา วิธีการให้ทุกคน เห็นความจำเป็น ของการจะต้องอยู่ ร่วมกันโดยสร้าง จิตสำนึกร่วมกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	4.29 (0.62)	3.73 (1.29)	4.09 (0.51)	4.06 (0.80)	3.83 (0.45)	3.98 (0.78)	4.17 (0.67)	4.44 (0.50)	4.16 (0.73)	4.04 (0.26)	4.07 (0.26)	3.15 (0.50)	4.00 (0.00)	4.00 (0.73)	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปลผล	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)			
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
8. การที่จะให้สมาชิก ชุมชนมาร่วมกัน จัดตั้งองค์กรชุมชน ควรจะต้องมีการ ชี้แจงทำความเข้าใจ เข้าใจ ตลอดจน การทำให้สมาชิก ส่วนใหญ่เห็น ความสำคัญของ การมีองค์กรชุมชน ดังกล่าวว่าจะมี ประโยชน์ต่อ สมาชิกทุกๆ คนใน การนำไปสู่การ ปกครองตนเองได้ ในที่สุด	3.85 (0.67)	4.53 (0.82)	4.17 (0.57)	4.33 (0.70)	4.05 (0.48)	3.94 (1.10)	3.97 (0.66)	4.32 (0.68)	4.12 (0.91)	4.24 (0.75)	5.00 (0.00)	4.73 (0.51)	4.01 (0.27)	4.25 (0.75)	มาก	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
9. กรณีที่สมาชิกใน ชุมชนไม่เข้าใจ “การปกครอง ตนเอง” บรรดาแกน นำเช่นเชิญชาวบ้าน ผู้นำตามธรรมชาติ เป็นต้น การสาคิให้ สมาชิกเวลามีปัญหา เห็นความสำคัญการ ที่ทุกคนมาร่วมกัน คิด ร่วมกันตัดสินใจ แก้ปัญหาร่วมกัน โดยไม่ต้องอาศัย เจ้าหน้าที่รัฐ	3.80 (0.98)	2.87 (1.45)	2.53 (0.97)	4.43 (0.61)	2.84 (0.82)	3.91 (1.11)	4.26 (0.80)	4.25 (0.73)	3.80 (1.01)	4.18 (0.83)	2.50 (0.80)	3.18 (0.63)	3.46 (0.72)	3.54 (1.13)	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า		
\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)	
10. กรณีที่สมาชิกใน ชุมชนไม่เข้าใจ “สิทธิชุมชน” การ ให้สมาชิกช่วยกัน ดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนของตน ไม่ไห้คนนอกชุมชน เข้ามาแสวงหาผล ประโยชน์จาก ทรัพยากรเหล่านั้น	3.88 (0.84)	2.85 (1.45)	4.03 (0.52)	4.49 (0.50)	3.72 (0.62)	4.32 (0.72)	4.31 (0.58)	4.49 (0.58)	4.46 (0.56)	4.16 (0.73)	4.91 (0.29)	3.30 (0.72)	3.84 (0.44)	4.06 (0.88)	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าซี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ซี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
11. การที่สมาชิกใน ชุมชนต่างไม่มา รวมตัวกันมา ร่วมกันคิด ตัดสินใจเป็นต้น ควรจะต้องมีการ จัดกิจกรรมที่ เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และ ชุมชนแล้วมีการ ขอร้องให้สมาชิก ในชุมชนมาร่วม แรงร่วมใจทำ กิจกรรมดังกล่าว	4.19 (0.68)	3.64 (1.77)	2.50 (1.19)	4.60 (0.49)	4.04 (0.60)	4.36 (0.54)	4.29 (0.73)	4.42 (0.62)	4.30 (0.87)	4.35 (0.83)	4.94 (0.24)	4.27 (0.45)	4.00 (0.00)	4.15 (0.98)	มาก

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

	พื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม													รวม	แปล ผล
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)		
ปัญหา อุปสรรค/แนว ทางแก้ไขต่อการสร้าง ประชาธิปไตยชุมชน	ป่าชุมชน โคกป่าชี	ป่าชุมชน ภูม่วง	กลุ่ม อนุรักษ์ ห้วยยาง	ป่าชุมชน โคกหิน ลาด	ป่าชุมชน ตำบล ศรีแก้ว	ป่าชุมชน โคกดิน แดง	ป่าชุมชน เขาคอก	ป่าชุมชน ริมลำน้ำ ชี	ป่าชุมชน โคกใหญ่	ป่าชุมชน บ้านโคก	ป่าชุมชน ตำบลโนน ป่าซาง	ป่าชุมชน ตำบล ปวนพุก	ป่า ชุมชน ปลาบ่า	\bar{x} (S.D)	\bar{x} (S.D)
12. ส่วนกรณีที่ชุมชน ของท่านไม่ค่อยมี ความเอื้ออาทร เอื้อเพื่อ เกื้อกูล เผื่อแผ่ ก็ควรแสวง หาวิธีการจัด กิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับ การช่วยเหลือผู้ที่ ยากไร้ พิจาร ช่วย ตัวเองไม่ได้ป่วย เป็นโรคที่ร้ายแรง เป็นต้น	3.82 (0.94)	3.36 (1.71)	3.95 (0.82)	4.60 (0.49)	3.02 (0.98)	4.08 (0.66)	4.27 (0.75)	4.46 (0.63)	4.56 (0.66)	4.20 (0.89)	4.94 (0.24)	4.12 (0.54)	4.00 (0.00)	4.11 (0.95)	มาก
รวม	3.97 (0.32)	3.50 (1.02)	3.54 (0.37)	4.42 (0.49)	3.58 (0.40)	4.10 (0.51)	4.21 (0.38)	4.40 (0.40)	4.23 (0.60)	4.19 (0.44)	4.39 (0.15)	3.79 (0.31)	3.88 (0.19)	4.02 (0.57)	มาก
ภาพรวมปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขต่อการ สร้างประชาธิปไตยชุมชน	3.85 (0.54)	3.22 (0.54)	3.26 (0.37)	4.06 (0.40)	3.23 (0.39)	4.01 (0.47)	4.07 (0.53)	4.13 (0.43)	3.65 (0.53)	4.17 (0.40)	3.48 (0.14)	3.13 (0.24)	3.11 (0.19)	3.64 (0.58)	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชน ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก และเมื่อได้มีการจำแนกปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนประชาธิปไตยออกจากแนวทางการแก้ไขผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผลในส่วนของปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนประชาธิปไตยดังนี้

1. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.27$)

จากแบบสอบถามในส่วนปัญหาและอุปสรรค สอบถามด้วยคำถามเชิงบวก 2 ข้อจาก 6 ซึ่งผลปรากฏว่าจากคำถามเชิงบวกนั้น ปรากฏค่าเฉลี่ยที่เห็นด้วยระดับมากที่สุด 2 ลำดับแรกคือ สมาชิกชุมชนเข้าใจคำว่า “สิทธิชุมชน” หรือ “มื่อธิปไตยชุมชน” ในแง่ของการมีสิทธิชุมชนในความเป็นเจ้าของในทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) รองลงมาคือ สมาชิกชุมชนหรือตัวสมาชิกเองเข้าใจคำว่า “การปกครองตนเอง” หรือ “ประชาธิปไตยชุมชน” เห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$)

สอบถามด้วยคำถามเชิงลบ ซึ่งสะท้อนปัญหาอุปสรรคของการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน 4 ข้อจาก 6 ข้อ ปรากฏค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด ดังนี้ สมาชิกชุมชนต่าง**ไม่มีเวลา**ที่จะมาสนใจ เพราะสมาชิกแต่ละคนต่างสนใจแต่เรื่องของการทำมาหากินมองไม่เป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพวกตน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) สมาชิกชุมชนมักไม่ค่อยมีการรวมตัวกันร่วมคิด ร่วมทำโดยสมาชิกแต่ละคนต่างไม่คำนึงถึงว่าแต่ละคนล้วนมี**ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน** ขณะเดียวกัน**ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน** เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$) สมาชิกชุมชนต่างอยู่ เวลาที่มีปัญหาต่างก็**ไม่สนใจที่จะมาร่วมกันคิด** ร่วมกันตัดสินใจที่หาวิธีการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นๆ เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.92$) และสมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกที่ชุมชนของท่านสมาชิกมัก**ไม่ค่อยเอื้ออาทรเอื้อเพื่อแม่แล้งน้ำใจ** ไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของท้องถิ่นของชุมชน เห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) ตามลำดับ

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกชุมชนเข้าใจคำว่า “สิทธิชุมชน” หรือ “มื่อธิปไตยชุมชน” ในแง่ของการมีสิทธิชุมชนในความเป็นเจ้าของในทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง และเข้าใจคำว่า “การปกครองตนเอง” หรือ “ประชาธิปไตยชุมชน” แต่ในขณะเดียวกันก็มีสิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างชุมชนประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยชุมชน ดังนี้

1) สมาชิกชุมชนต่าง**ไม่มีเวลา**ที่จะมาสนใจ เพราะสมาชิกแต่ละคนต่างสนใจแต่เรื่องของการทำมาหากินมองไม่เป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพวกตน

2) สมาชิกชุมชนมักไม่ค่อยมีการรวมตัวกันร่วมคิด ร่วมทำโดยสมาชิกแต่ละคนต่างไม่คำนึงถึงว่าแต่ละคนล้วนมี**ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน** ขณะเดียวกัน**ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน**

3) สมาชิกชุมชนต่างอยู่ เวลาที่มีปัญหาต่างก็ไม่สนใจที่จะมาร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจที่หาวิธีการที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นๆ

4) สมาชิกของชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณชุมชนของท่าน สมาชิกไม่ค่อยเอาใจใส่เพื่อเพื่อนฝูงแล้งน้ำใจ ไม่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของท้องถิ่นของชุมชน

ทั้งนี้การทำมาหากิน เป็นอุปสรรคลำดับต้น ที่ไม่เอื้อต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย หรือ ประชาธิปไตยชุมชน เพราะเมื่อใดที่สมาชิกชุมชนยังปากท้องไม่อิ่ม การทำมาหากินย่อมเป็นสิ่งที่ต้องทำ ลำดับแรก ก่อนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา กับชุมชน ในขณะที่ปัญหาความเอื้ออาทร ความแล้งน้ำใจ ไม่ซื่อสัตย์หลักของการสร้างชุมชนอาชีพโดย หรือ ประชาธิปไตยชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีความใกล้ชิด และมีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติแต่ดั้งเดิม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่านายวาสนา โสมศรี ปราชญ์ชุมชนบ้านโคก จังหวัดมุกดาหาร¹⁵⁰ กล่าวว่า “ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชนคือ คนในชุมชนยังไม่เปิดรับองค์ความรู้ใหม่ และยังมีความเห็นแก่ตัว หากผลประโยชน์ใส่ตัวเองอยู่ ส่วนร่วมมาทีหลัง”

นายสมาน จันทลอง แกนนำชุมชนบ้านโคก จังหวัดมุกดาหาร¹⁵¹ กล่าวว่า “ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างประชาธิปไตยชุมชนคือ คนในชุมชนไม่เคารพกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น มีความเห็นแก่ตัว ไม่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม อีกทั้งการตั้งกฎเกณฑ์ในชุมชนใช้ไม่ได้ บางครั้งก็หย่อนเกินไป บางครั้งก็เข้มงวดเกินไป และยังไม่เปิดใจเพื่อที่จะรับรู้สิ่งใหม่ๆ ไม่มีวิสัยทัศน์”

นายหมานศรี กลไก แกนนำป่าชุมชนโคกผักชี จังหวัดกาฬสินธุ์¹⁵² มีความเห็นว่า “มีสมาชิกส่วนน้อยที่อาจไม่ยอมรับความคิดเห็นของส่วนร่วม” เช่นเดียวกับ นางมณฑิตา ทะเสนทศ แกนนำป่าหุม่วง ตำบลแขงบาดาล จังหวัดกาฬสินธุ์¹⁵³ ที่มีทัศนะว่า “สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจในชุมชนอาชีพโดยหรือ ประชาธิปไตยชุมชนอย่างแท้จริง” หรือในกรณีนายเสงี่ยม อุทัยมา แกนนำชุมชนป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม¹⁵⁴ มีความเห็นต่ออุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนว่า “ปัญหาที่เกิดจากตัวบุคคลขาดคุณธรรมและจริยธรรมและขาดการเรียนรู้ในเรื่องชุมชนอาชีพโดยหรือ ประชาธิปไตยชุมชนร่วมกัน” เช่นเดียวกันนายบุญรักษ์ ดอกบัว แกนนำป่าชุมชนตำบลศรีแก้ว จังหวัด

¹⁵⁰ นายวาสนา โสมศรี ปราชญ์ชุมชนบ้านโคก จังหวัดมุกดาหาร. *สัมภาษณ์* 5 สิงหาคม 2558

¹⁵¹ นายสมาน จันทลอง แกนนำชุมชนบ้านโคก จังหวัดมุกดาหาร. *สัมภาษณ์* 5 สิงหาคม 2558

¹⁵² นายหมานศรี กลไก แกนนำป่าชุมชนโคกผักชี จังหวัดกาฬสินธุ์. *สัมภาษณ์* 20 กรกฎาคม 2558

¹⁵³ นางมณฑิตา ทะเสนทศ แกนนำป่าหุม่วง ตำบลแขงบาดาล จังหวัดกาฬสินธุ์. *สัมภาษณ์* 20 กรกฎาคม 2558

¹⁵⁴ นายเสงี่ยม อุทัยมา แกนนำชุมชนป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* 17 มิถุนายน 2558

โยธธรร มีความเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพโดยว่า “ปัญหาคือสมาชิกในป่าชุมชนแห่งนี้ เห็นแก่ตัวไม่มีความรับผิดชอบ”

จากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือประชาธิปไตยชุมชนที่เกิดขึ้นจากที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับการที่คณะผู้วิจัยได้ลงไปเก็บข้อมูลดังกล่าวในภาคสนามตรงนี้ได้แสดงหรือสะท้อนให้เห็นว่ามีป่าชุมชนอยู่หลายพื้นที่ที่ยอมรับว่ามีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการสร้างชุมชนอาชีพโดยหรือการสร้างประชาธิปไตยชุมชนโดยที่สรุปได้ดังนี้

1) เกิดจากตัวสมาชิกของป่าชุมชนที่ขาดการเรียนรู้ ขาดความเข้าใจในเรื่องของชุมชนอาชีพโดย ตลอดจนมีความเห็นแก่ตัวมากกว่าการเห็นความสำคัญของส่วนรวม นอกเหนือไปจากการขาดความรับผิดชอบต่อชุมชนที่เป็นเรื่องของส่วนรวม

2) เกิดจากตัวผู้นำหรือแกนนำป่าชุมชนเอง บางป่าชุมชนปรากฏว่าสมาชิกชุมชนไม่ยอมรับในความเป็นผู้นำในประเด็นดังกล่าว ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย

3) เกิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาทำให้หันหน้าหนีกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระแสหลัก อันได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ขณะเดียวกันให้ความสำคัญน้อยกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชุมชน อาทิ การพัฒนาโดยใช้เศรษฐกิจทางเลือก อันได้แก่ วิสาหกิจชุมชน หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งประชาธิปไตยทางเลือก

2. แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นต่อการสร้างชุมชนอาชีพโดย หรือประชาธิปไตยชุมชน ระดับความคิดเห็นในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การที่จะให้สมาชิกชุมชนมาร่วมกันจัดตั้งองค์กรชุมชนจะต้องมีการ**ชี้แจงทำความเข้าใจ** ตลอดจนการทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการมีองค์กรชุมชนดังกล่าวว่าจะมีประโยชน์ต่อสมาชิกทุกๆ คนในการนำไปสู่การปกครองตนเองได้ในที่สุด เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมาคือ การที่จะให้สมาชิกในชุมชนสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน **การหาวิธีการให้ทุกคนเห็นความจำเป็น**ของการจะต้องอยู่ร่วมกันโดยสร้างจิตสำนึกร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) ซึ่งมีค่าเท่ากับการ**จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และชุมชน** แล้วมีการขอร้องให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมดังกล่าว เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) และมีค่าเท่ากับ กรณีที่ชุมชนของท่านไม่ค่อยมีความเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เผื่อแผ่ ก็ควรแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรม อาทิเช่น **กิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ที่ยากไร้ พิการ ช่วยตัวเองไม่ได้ป่วยเป็นโรคที่ร้ายแรง เป็นต้น** เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) กรณีที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “สิทธิชุมชน” **การให้สมาชิกช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน**ไม่ให้คนนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้น เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) และ กรณีที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “การปกครองตนเอง” บรรดาแกนนำ เช่น เชิญชวนชาวบ้าน ผู้นำตามธรรมชาติ เป็นต้น **สาธิตให้สมาชิกเวลามีปัญหาเห็น**

ความสำคัญการที่ทุกคนมาร่วมกันคิด **ร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหา**ร่วมกันโดยไม่ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเห็นด้วยในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{x} = 3.54$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ปรากฏว่าทุกพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเห็นด้วยระดับมาก โดยเรียงลำดับจากพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ตามลำดับ ดังนี้

1) ป่าชุมชนโคกหินลาด : จังหวัดมหาสารคาม เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เกี่ยวกับการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่อการสร้างชุมชนธูปไต่หรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.42$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือการที่สมาชิกในชุมชนต่างไม่มารวมตัวกัน มาร่วมกันคิดตัดสินใจ เป็นต้น ควรจะต้องมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม และชุมชนแล้ว มีการขอร้องให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมแรง ร่วมใจทำกิจกรรมดังกล่าว และส่วนกรณีที่สมาชิกของชุมชนไม่ค่อยมีความเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เพื่อแม่ ก็ควรแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ที่ยากไร้ ช่วยตัวเองไม่ได้ ป่วยเป็นโรคที่ร้ายแรง เป็นต้น ($\bar{x} = 4.60$) เท่ากัน

2) ป่าชุมชนริมลำน้ำชี : จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกระสัง ตำบลหนองเป็ง เห็นด้วยระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเกี่ยวกับการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่อการสร้างชุมชนธูปไต่หรือประชาธิปไตยชุมชน ($\bar{x} = 4.40$) พิจารณารายประเด็น ประเด็นที่เห็นด้วยระดับสูงสุด คือ กรณีที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “สิทธิชุมชน” การให้สมาชิกช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนไม่ให้นักนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้น ($\bar{x} = 4.49$)

อย่างไรก็ตามเมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นายเสงี่ยม อุทัยมา แกนนำป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม¹⁵⁵ เห็นว่า “ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือตัวบุคคลขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องชุมชนธูปไต่โดยที่ข้อมูลที่แต่ละคนได้รับแตกต่างกัน ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคต้อง**สร้างมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม** ตลอดจนมีการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง”

ส่วนนายประยงค์ ทิพย์สีลาด¹⁵⁶ ซึ่งเป็นแกนนำในป่าชุมชนเดียวกันกับนายเสงี่ยม อุทัยมา เห็นว่า “ปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนธูปไต่คือความแตกต่างในเรื่องฐานะ อาชีพ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นแนวทางแก้ไขก็คือ **ควรจัดการศึกษาอบรม**ให้มีการแบ่งปันรวมทั้งการ**มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต**ในทุกด้าน โดยเฉพาะการนำคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำความสุขมาสู่สังคม”

¹⁵⁵ นายเสงี่ยม อุทัยมา. แกนนำชุมชนป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* 17 มิถุนายน 2558

¹⁵⁶ นายประยงค์ ทิพย์สีลาด. แกนนำชุมชนป่าชุมชนโคกหินลาด จังหวัดมหาสารคาม. *สัมภาษณ์* 17 มิถุนายน 2558

สำหรับป่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยในแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการสร้างชุมชนธูปไต่หรือ ประชาธิปไตย รองลงมาคือค่าเฉลี่ย 4.40 ($\bar{x} = 4.40$) ได้แก่ ป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์ ในราย ประเด็นที่สมาชิกในชุมชนไม่เข้าใจ “สิทธิชุมชน”

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคดังกล่าวข้างต้นควรดำเนินการโดยการให้สมาชิก ช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนไม่ให้คนนอกชุมชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคในประเด็นนี้มีค่าเฉลี่ย 4.49 ($\bar{x} = 4.49$)

อย่างไรก็ตามเมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายสมหมาย โชติยา¹⁵⁷ ปัญหาอุปสรรคสำหรับการสร้างชุมชนธูปไต่คือ “การที่สมาชิกชุมชนยึดความคิดตนเองเป็นใหญ่ ตลอดจนคล้อยตามความคิดบุคคลภายนอก

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค ผู้ใหญ่สมหมาย โชติยา มีความเห็นว่า “สมาชิกต้องรับ ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน ตลอดจนแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน อย่างต่อเนื่อง”

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แนวทางการแก้ไขปัญหาการสร้างชุมชนธูปไต่ หรือประชาธิปไตย ชุมชนนั้น สรุปออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

- 1) การจัดอบรมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับชุมชนธูปไต่หรือ ประชาธิปไตยชุมชน
- 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ พอมีพอกิน ปากท้องอิ่ม เพื่อที่ประชาชนในพื้นที่จะได้มีเวลาที่จะสนใจเรื่องการเมือง มีเวลาที่จะมีส่วนร่วม ทางการเมือง มากกว่าการทำมาหากินโดยไม่สนใจเรื่องการเมือง และมองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ธรรมดาเท่าที่ปากท้องยังไม่อิ่ม การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาในชุมชน ซึ่งเป็นเรื่อง ส่วนรวมก็จะเป็นเรื่องที่สำคัญรองลงมาจากรื่องปากท้องของคนในชุมชน
- 3) การสร้างมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ให้กับแกนนำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เพราะ คุณธรรม จริยธรรม จะเป็นกรอบจำกัดการกระทำให้อยู่บนรากฐานของสิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์แก่ ชุมชนโดยรวม
- 4) การแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนรู้อย่างทั่วถึง ในขณะที่เดียวกัน ก็ต้องเป็นการแจ้งข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

¹⁵⁷ นายสมหมาย โชติยา. แกนนำป่าชุมชนริมลำน้ำชี จังหวัดบุรีรัมย์. สัมภาษณ์ 9 มิถุนายน 2558